

П. М. Лизанець

Гунґарологія

ГУНґАРОЛОГІЯ – наука, що досліджує мову, літературу, фольклор, етнографію, історію та мистецтво угорського народу на різних етапах його формування і розвитку. Поняття «Г.» стало загальноновживаним з серед. 20-х рр. 20 ст. Хоча у наступні роки воно широко використовувалося у наук., суспільно-політ. і публіцист. працях, однак єдиного розуміння його змісту немає донині. Вперше термін «Г.» у наук. обіг увів проф. Берлін. університету Р. Граґер. 1932 Л. Ниймет у першому номері ж. «Tanú» перерахував дисципліни, які, на його думку, об'єднує термін «Г.» – угор. мовознавство, історія, географія, етнографія та соціологія. Намагаючись дати визначення Г. він публікує 1934 у наступ. номерах цього журналу докладний план створення гунґарол. товариства, у якому відзначає, що гунґарологи в основу своїх дослідж. повинні покласти вивчення явищ матер. і духовної культури угорців: мови, літ-ри, етнографії, мистецтва тощо. Для реалізації цього плану угор. етнограф і громад. діяч Д. Ортутої 1935 засн. ж. «Magyarságtudomány», в якому опублікував низку статей з питань Г. 1939 на філос. факультеті Будапешт. університету під керівництвом Ш. Екгарда та за сприяння 6-ти гуманітар. кафедр засн. перший Інститут гунґарології. Подібні інститути створ. і в ін. ВНЗх Угорщини та Румунії, де компактно проживають угорці. Того ж року за ред. Д. Секфі вийшов зб. наук. ст. відомих наук. і культур. діячів Угорщини, зокрема З. Кодая, М. Бабіча, Л. Бортуца, Д. Керестурі, під назвою «Mi a magyar?» («Що таке угорці?»), присвяч. проблемі з'ясування складників поняття «Г.».

Після 2-ї світової війни комуніст. влада Угорщини заборонила термін «Г.», посилаючись на політ. чутливість сусід. країн, а попередні дослідж. вчених з питань Г. вважала націоналістичними. Така ситуація тривала до створення 1968 при Університеті м. Нови Сад (Югославія) Інституту гунґарології. Його відкриття засвідчило, що у той час значно легше було розвивати гунґарол. дослідж. за кордоном, ніж у самій Угорщині. Створення подіб. наук. центрів і каф. угор. філології сприяло появі знач. кількості гунґарологів та їх об'єднанню в єдиний міжнар. форум.

Для координації гунґарол. дослідж. у різних країнах світу 1977 у м. Ніредьґаза (Угорщина) засн. Міжнар. товариство з угор. філології на чолі з проф. Університету м. Упсала (Швеція) Бо Вікманом, яке видавало ж. «Hungarológiai Értesítő» та «Hungarian Studies». З часом

сформувалися центри гунґарол. дослідж. за кордоном: 1985 у Парижі при Сорбон. університеті створ. Міжуніверситет. гунґарол. дослідниц. центр на чолі з проф. Ж. Перро; у тому ж році в Римі на базі 9-ти каф. угор. мови та літ-ри італ. університетів створ. Гунґарол. дослідниц. центр на чолі з проф. П. Глованбаттісти; 1988 на базі каф. угор. філології Ужгород. університету створ. Центр гунґарології на чолі з проф. [П. Лизанцем](#); того ж року при Гамбурґ. університеті створ. Центр гунґарології на чолі з проф. В. Феенкером. Центри видають власні ж. «Cahiers d'Etudes hongroises» (Париж), «Rivista di Studi Ungheresi» (Рим), [«Acta Hungarica»](#) (Ужгород). Журнали гунґарол. характеру видають і окремі університети, зокрема Берлін. – «Berliner Beiträge zur Hungarologie», Мюнхен. – «Ungarn Jahrbuch», Торонт. – «Hungarian Studies Review», м. Нови Сад – «A Hungarológiai Intézet Tudományos Közleményei», м. Ювяскюля (Фінляндія) – «Hungarologische Beiträge». Для координації їхньої роботи 1989 у Будапешті засн. Міжнар. гунґарол. центр, який проводить щорічні наради угор. лекторів і гунґарологів, що працюють за межами Угорщини, а також відбирає (за конкурсом) лекторів, яких направляє на 4 р. для читання гунґарол. дисциплін (угор. мова, література, усна нар. творчість, етнографія) у ВНЗи та наук. заклади різних країн світу, де функціонують каф. угор. філології чи гунґарол. центри. Від 1993 Центр видає ж. «Hungarológiai ismerettár», «Officina Hungarica», «Hungarológia».

Системат. і планове дослідж. різних питань гунґарол. характеру в Україні розпочалося від серед. 60-х рр. 20 ст. в Ужгород. університеті, де 1963 на філол. факультеті було відкрито угор. відділ., а 1964 – каф. угор. мови та літ-ри (від 1970 – каф. угор. філології), яка нині є осн. осередком дослідж. різних питань з угор. мови та літ-ри, укр.-угор. міжмовних і міждіалектних контактів, угор. діалектології, усної нар. творчості та етнографії. При Центрі гунґарології 1993 створ. Закарп. угорськомовне наук. товариство, яке до 2006 видало 5 номерів свого «Вісника». У різні часи гунґарол. проблеми вивчали відомі укр. вчені та дослідники, зокрема *О. Ткаченко, В. Німчук, М. Пещак, К. Шахова, І. Мегела, [М. Держалюк](#), Л. Мушкетик, Г. Герасимова, Т. Клінченко.*

Рекомендована література

1. A hungarológia-oktatás elmélete és gyakorlata. I. kötet. Budapest, 1984;
2. I. Bibó. A magyarságtudomány problémája // Válogatott tanulmányok. II. kötet. Budapest, 1986;
3. Хунгарология в Ужгородском государственном университете. Библиогр. указ. Уж., 1990;
4. Лизанець П. Унгаристика на Україні // Acta Hungarica. Уж., 1994;
5. Його ж. Гунґарологічні дослідження в Україні: стан та перспективи розвитку // Міжнар. зв'язки і знахідки. К., 1997. Вип. 6;
6. Його ж. Hungarológiai Intézet Ungváron // Debreceni Szemle. 3 sz. Debrecen, 1999;
7. Його ж. Центр (Інститут) гунґарології // Ужгород. університет на порозі 3-го тисячоліття. Уж., 2005.

Бібліографічний опис:

Гунґарологія / П. М. Лизанець // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-24718>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).